

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання розрахунково-графічного завдання

з курсу

«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»

(для студентів 5 курсу заочної форми навчання за напрямом
6.030509 «Облік і аудит», слухачів другої вищої освіти
спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»)

ХАРКІВ ХНАМГ 2008

Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічного завдання з курсу «УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК» (для студентів 5 курсу заочної форми навчання за напрямом 6.030509 «Облік і аудит», слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.050106 «Облік і аудит») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. Ф. Петрова, О. А. Андренко. – Х.: ХНАМГ, 2008 – 30 с.

Укладачі: В. Ф. Петрова,
О. А. Андренко

Рецензент: д.е.н., проф. А. Є. Ачкасов

Рекомендовано кафедрою економіки управління будівництвом і міським господарством факультету післядипломної освіти і заочного навчання, протокол № 1 від 28 серпня 2007 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТ КУРСУ	4
2. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ Й ВИХІДНІ ДАНІ ДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОГО ЗАВДАННЯ	6
2.1. ВИХІДНІ ДАНІ	8
2.2. ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ РГЗ.....	13
2.2.1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	13
2.2.2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ РОБОТИ	16
Бюджет продажу.....	16
Бюджет виробництва	17
Бюджет використання виробничих запасів	18
Бюджет придбання виробничих запасів	19
Бюджет прямих витрат на оплату праці.....	20
Бюджет загальновиробничих витрат.....	20
Бюджет виробничої собівартості продукції	22
Бюджет собівартості реалізованої продукції.....	22
Бюджет адміністративних витрат і витрат на збут	23
Бюджетний звіт про прибуток	24
Фінансовий бюджет грошових коштів.....	25
Бюджетний баланс	27
Графічна обробка результатів	29
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	30

ПЕРЕДМОВА

Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічного завдання для студентів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» з курсу «Управлінський облік» дозволяють засвоїти теоретичний матеріал курсу на господарських операціях підприємства. Вони підготовлені згідно з програмою дисципліни «Управлінський облік» і виконуються за варіантами.

Мета курсу «Управлінський облік» – засвоєння студентами питань методології і методики управлінського обліку відповідно до сучасних вимог ринкової економіки й підвищення ефективності їх економічного мислення.

Виконання розрахунково-графічного завдання є складовою навчального процесу і передбачає поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення курсу, набуття навичок самостійної роботи з економічною і спеціальною літературою, даними управлінського обліку й звітності, їх узагальнення і формування на їх основі економічно обґрунтованих управлінських рішень.

ЗМІСТ КУРСУ

Модуль 1. Система обліку і калькулювання витрат

Тема 1. Зміст дисципліни "Управлінський облік"

Суть управлінського обліку, його функції, значення і місце в загальній системі обліку. Об'єкти, метод і основні принципи управлінського обліку. Порівняльна характеристика управлінського й фінансового обліку. Етапи розвитку управлінського обліку. Управлінський облік в інформаційній системі сучасного підприємства, його системи, складові частини, організація.

Рекомендована література: 1,2,3,11.

Тема 2. Класифікація і поведінка витрат

Об'єкти витрат. Класифікація витрат залежно від мети і завдань управлінського обліку. Визначення розміру витрат діяльності на виробничих і торговельних підприємствах. Класифікація витрат для оцінки запасів і визначення фінансового результату. Класифікація витрат на виробництво для оцінки запасів і

визначення фінансового результату. Класифікація витрат для здійснення процесу контролю і регулювання. Функції витрат.

Рекомендована література: 1,2,5,11.

Тема 3. Система обліку і калькулювання за повними витратами

Облік витрат та калькулювання собівартості: види калькуляцій; об'єкти калькуляції і калькуляційні одиниці; способи калькулювання. Суть системи обліку й калькуляції за повними витратами. Порядок застосування стандарт-косту. Переваги й недоліки системи обліку і калькуляції за повними витратами.

Рекомендована література: 1,2,5,6,7,11.

Тема 4. Система обліку і калькулювання за змінними витратами

Сутність методу директ-костинг. Простий і розвинутий директ-костинг. Переваги й недоліки системи обліку і калькуляції за змінними витратами.

Рекомендована література: 1,2,5,6,10,11.

Тема 5. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Мета і методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг діяльності – прибуток». Розрахунок точки беззбитковості. Визначення обсягу діяльності, необхідного для одержання бажаного прибутку, а також прибутку при заданому обсязі діяльності. Визначення впливу змін витрат, ціни і обсягу діяльності на прибуток підприємства. Аналіз чутливості прибутку.

Рекомендована література: 1,2,5,11.

Модуль 2. Аналіз, нормування й планування витрат

Тема 6. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами

Нормативи витрат і нормативна калькуляція. Аналіз відхилень. Методи аналізу відхилень від норм.

Рекомендована література: 1,2,5,9,11.

Тема 7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

Процес ухвалення рішень й релевантності облікової інформації. Ухвалення рішень. Критерії релевантності доходів і витрат. Дійсні й альтернативні витрати. Аналіз варіантів альтернативних рішень.

Рекомендована література: 1,2,5,9,10,11.

Тема 8. Бюджетування і контроль

Сутність і характеристика бюджетування. Види бюджетів і порядок їхнього складання. Бюджетування як спосіб контролю діяльності центрів виникнення витрат і центрів відповідальності. Контроль виконання бюджетів і аналіз відхилень. *Рекомендована література: 1,2,5,6,10,11.*

Тема 9. Облік і контроль за центрами відповідальності

Сутність, мета й організація обліку витрат за центрами відповідальності. Формування витрат за місцями виникнення і центрами відповідальності, їх оцінка і контроль. Сучасні моделі обліку витрат й фінансових результатів.

Рекомендована література: 1,2,5,6,8,11.

2. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ Й ВИХІДНІ ДАНІ ДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОГО ЗАВДАННЯ

Відповідно до навчального плану студенти заочної форми навчання виконують розрахунково-графічне завдання (далі – РГЗ). Виконання РГЗ є складовою навчального процесу, активною формою самостійної роботи студентів.

Для вивчення курсу "Управлінський облік" спочатку треба ознайомитися із змістом програми цієї дисципліни, вивчити рекомендовані джерела, а потім перейти до виконання РГЗ.

Підготовка й написання РГЗ передбачає закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих студентами у процесі вивчення курсу; вироблення

навичок самостійної роботи зі спеціальною літературою, даними бухгалтерського обліку й звітності, а також уміння робити узагальнення та висновки.

У процесі виконання РГЗ студенти повинні проаналізувати нормативно-правові документи, а також літературні джерела, в яких висвітлюється питання обраної теми, виявити належний рівень знань законодавчих актів та інструктивних матеріалів.

РГЗ виконують на аркушах формату А4, підшитих швидкозшивачем.

У кінці роботи вказують перелік джерел, які використані для її написання, ставлять дату і підпис студента.

Номер варіанта студент вибирає за останньою цифрою номера залікової книжки.

РГЗ має таку структуру:

- Вступ
- Основна частина:
 - Бюджет продажу
 - Бюджет виробництва
 - Бюджет виробничих запасів
 - Бюджет придбання запасів
 - Бюджет прямих витрат на оплату праці
 - Бюджет загальновиробничих витрат
 - Бюджет собівартості продукції
 - Бюджет собівартості реалізованої продукції
 - Бюджет адміністративних витрат і витрат на збут
 - Бюджетний звіт про прибуток
 - Бюджет грошових коштів
 - Бюджетний баланс
- Графічна обробка результатів
- Виводи
- Список літератури

Робота, виконана не за своїм варіантом, не перевіряється. Помилки, зауваження та оцінка роботи вказують в рецензії. Доопрацьована робота подається на перевірку разом з попередньою роботою та рецензією.

2.1. ВИХІДНІ ДАНІ

На підставі початкових даних скласти бюджетний план виробничого підприємства АТ "ПРОМІНЬ", яке виготовляє і реалізує покупцям системні блоки комп'ютерів. У табл. 1 наведений баланс підприємства на початок бюджетного року.

Таблиця 2.1- Баланс (скорочений варіант) підприємства на початок року

Варіанти						
АКТИВ	код	1	2	3	4	5
I.Необоротні активи						
Нематеріальні активи:						
- залишкова вартість	010	42,000	25,450	20,000	8,400	9,000
- первинна вартість	011	68,000	38,000	42,000	42,000	45,000
- накопичена амортизація	012	26,000	12,550	22,000	33,600	36,000
Основні засоби:						
- залишкова вартість	030	229,550	141,000	67,900	142,080	186,360
- первинна вартість	031	293,400	196,000	146,500	236,800	310,600
- знос	032	63,850	55,000	78,600	94,720	124,240
<i>Усього за розділом 1</i>	<i>080</i>	<i>271,550</i>	<i>166,450</i>	<i>87,900</i>	<i>150,480</i>	<i>195,360</i>
II. Оборотні активи						
Запаси:						
- виробничі	100	85,650	93,850	76,500	79,560	75,280
- готова продукція	130	46,900	68,000	36,000	30,000	24,000
Розрахунки з дебіторами	160	21,600	31,500	36,900	24,600	29,530
Грошові кошти	230	180,500	180,500	140,800	120,900	100,900
<i>Усього за розділом 2</i>	<i>260</i>	<i>334,650</i>	<i>373,850</i>	<i>290,200</i>	<i>255,060</i>	<i>229,710</i>
БАЛАНС	280	606,200	540,300	378,100	405,540	425,070

Продовження табл. 2.1

ПАСИВ	<i>код</i>					
I. Власний капітал						
Статутний капітал	300	56,000	56,000	56,000	56,000	50,000
Інший додатковий капітал	330	360,000	280,000	120,000	140,000	125,000
Нерозподілений прибуток	350	102,750	98,600	95,100	108,160	100,630
<i>Усього за розділом 1</i>	<i>380</i>	<i>518,750</i>	<i>434,600</i>	<i>271,100</i>	<i>304,160</i>	<i>275,630</i>
IV. Поточні забор'язання						
Короткострокові кредити	500	20,000	20,000	30,000	24,000	54,000
Кредиторська заборгова- ність за товари, роботи, по- слуги	530	54,250	78,900	69,700	72,780	84,440
Розрахунки з бюджетом	550	13,200	6,800	7,300	4,600	11,000
<i>Усього за розділом 4</i>	<i>620</i>	<i>87,450</i>	<i>105,700</i>	<i>107,000</i>	<i>101,380</i>	<i>149,440</i>
БАЛАНС	640	606,200	540,300	378,100	405,540	425,070
Варіанти						
АКТИВ	<i>код</i>	6	7	8	9	10
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:						
- залишкова вартість	010	10,000	8,500	9,000	11,200	17,190
- первинна вартість	011	50,000	42,500	45,000	56,000	85,950
- накопичена амортизація	012	40,000	34,000	36,000	44,800	68,760
Основні засоби:						
- залишкова вартість	030	160,000	141,000	147,480	165,180	161,152
- первинна вартість	031	266,600	235,000	245,800	275,300	268,587
- знос	032	106,600	94,000	98,320	110,120	107,435
<i>Усього за розділом 1</i>	<i>080</i>	<i>170,000</i>	<i>149,500</i>	<i>156,480</i>	<i>176,380</i>	<i>178,342</i>
II. Оборотні активи						
Запаси:						
- виробничі	100	83,230	85,680	81,090	94,860	73,440
- готова продукція	130	30,600	45,500	39,600	40,700	33,000
Розрахунки з дебіторами	160	19,620	33,600	46,800	35,800	60,698
Грошові кошти	230	112,800	104,300	105,000	169,690	180,981
<i>Усього за розділом 2</i>	<i>260</i>	<i>246,250</i>	<i>269,080</i>	<i>272,490</i>	<i>341,050</i>	<i>348,119</i>
БАЛАНС	280	416,250	418,580	428,970	517,430	526,461

Продовження табл. 2.1

ПАСИВ	<i>код</i>					
I. Власний капітал						
Статутний капітал	300	45,500	50,000	50,000	50,000	85,000
Інший додатковий капітал	330	128,000	120,000	120,000	110,000	85,641
Нерозподілений прибуток	350	99,500	81,680	101,000	177,230	100,250
<i>Усього за розділом 1</i>	<i>380</i>	<i>273,000</i>	<i>251,680</i>	<i>271,000</i>	<i>337,230</i>	<i>270,891</i>
IV. Поточні забор'язання						
Короткострокові кредити	500	34,000	45,980	40,000	60,000	92,146
Кредиторська заборгова- ність за товари, роботи, по- слуги	530	85,000	90,720	98,700	84,600	93,684
Розрахунки з бюджетом	550	24,250	30,200	19,270	35,600	69,740
<i>Усього за розділом 4</i>	<i>620</i>	<i>143,250</i>	<i>166,900</i>	<i>157,970</i>	<i>180,200</i>	<i>255,570</i>
БАЛАНС	640	416,250	418,580	428,970	517,430	526,461

У табл. 2.2 наведений прогноз продажу системних блоків:

Таблиця 2.2 - Прогноз продажів продукції (ціна в тис. грн.)

варіант		1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв.	2 кв.
1	кількість	170	200	230	190	180	210
	ціна	4,0	4,0	4,1	4,1	4,2	4,2
2	кількість	160	190	220	180	170	200
	ціна	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,4
3	кількість	160	170	182	175	160	180
	ціна	3,9	3,9	4,0	4,0	4,1	4,2
4	кількість	140	150	160	165	150	170
	ціна	4,0	4,0	4,2	4,2	4,2	4,3
5	кількість	135	138	142	150	150	170
	ціна	3,99	4,15	4,3	4,3	4,3	4,3
6	кількість	135	145	155	170	155	175
	ціна	4,2	4,25	4,3	4,3	4,3	4,35
7	кількість	145	150	160	165	150	160
	ціна	4,15	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3
8	кількість	140	150	160	170	160	170
	ціна	4,1	4,2	4,2	4,2	4,3	4,3
9	кількість	180	190	200	190	180	200
	ціна	4,5	4,5	4,5	4,6	4,6	4,6
10	кількість	130	135	145	150	145	155
	ціна	4	4,1	4,2	4,2	4,25	4,3

На початок року на складі зафіксовані запаси (комплектуючі вироби – материнські плати, пам'ять, жорсткі диски, відеоадаптери), які необхідні для зборки системного блоку. Для зборки одного блоку використовують по одній одиниці комплектуючих, тому в табл. 2.3 вказана сумарна ціна і сума виробів.

Таблиця 2.3 - Початкові залишки виробничих запасів

Варіанти										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ціна	2,7	2,9	2,5	2,6	2,46	2,72	2,8	2,65	3,1	2,4
сума	85,65	93,85	76,5	79,56	75,28	83,23	85,68	81,09	94,86	73,44

Таблиця 2.4 - Початкові залишки готової продукції на складі (ціна в тис. грн.)

Варіанти										
№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
кількість	14	20	12	10	8	9	13	12	11	10
ціна	3,35	3,4	3,0	3,0	3,0	3,6	3,5	3,3	3,7	3,3

У табл.. 2.5 наведений склад прогнозованих загальновиробничих витрат. Оплата електроенергії, амортизація ОС, ремонт є постійними витратам, останні – змінними.

Таблиця 2.5 - Загально виробничі витрати, тис. грн.

Стаття/ № варіанту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Витрати на оплату праці	96	85	76	68	50	51	49	50	60	50
Відрахування в ПФ і ФСС	34	31	27	24	18	18	18	18	22	18
Оплата електроенергії	6	6	12	14	12	10	13	14	13	15
Амортизація ОС	6	6	5	6	9	11	9	6	10	15
Ремонт і обслуговування устаткування	8	8	24	20	21	20	12	18	18	13
Інші	20	16	30	24	28	29	22	23	26	25
<i>Усього</i>	<i>170</i>	<i>152</i>	<i>174</i>	<i>156</i>	<i>138</i>	<i>139</i>	<i>123</i>	<i>129</i>	<i>149</i>	<i>136</i>

У табл. 2.6 наведений склад прогнозованих адміністративних витрат і витрат на збут.

Таблиця 2.6 - Склад прогнозованих адміністративних витрат і витрат на збут

Стаття / № варіанта	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Адміністративні витрати										
Зарплата	140	100	100	114	113	105	108	109	115	110
Відрахування в ПФ і ФСС	50	35	36	41	41	38	39	39	41	40
Послуги Інтернет і зв'язок	10	10	8	12	9	9	7	8	9	8
Амортизація ОС	10	10	10	9	9	8	7	8	6	9
Амортизація НМА	25	20	18	10	9	8	9	7	7	9
Комунальні послуги	15	15	20	22	23	20	22	21	30	25
Відрядження	30	30	40	30	35	30	23	22	26	30
Оренда офісу	60	40	48	48	41	40	43	44	49	40
Інші витрати	10	10	30	36	35	30	35	33	25	30
РАЗОМ	350	270	310	322	315	288	293	291	308	301
Витрати на збут										
Зарплата	45	30	32	32	29	30	35	33	25	30
Відрахування в ПФ і ФСС	16	10	12	12	10	11	13	12	9	11
Реклама	30	30	12	12	13	22	26	25	26	30
Амортизація ОС	10	10	8	8	10	20	21	22	21	22
Відрядження	20	20	22	22	15	16	18	21	20	20
Витрати на паливо і ГСМ	15	10	12	12	13	11	13	10	13	15
РАЗОМ	136	110	98	98	90	110	126	123	114	128

Заплановані капітальні вкладення для придбання основних засобів (ОС) і необоротних нематеріальних активів НМА (програмне забезпечення) подані в табл. 2.7:

Таблиця 2.7- Придбання необоротних активів, тис. грн.

Варіант		1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
1	ОС	20	20	80	20
	НМА	20	20	10	30
2	ОС	20	20	60	20
	НМА	20	20	10	10
3	ОС	10	25	61	15
	НМА	10	10	10	10
4	ОС	10	25	46	10
	НМА	10	10	20	10
5	ОС	11	28	47	11
	НМА	11	11	9	8
6	ОС	10	26	42	12
	НМА	15	15	8	9
7	ОС	11	26	34	13
	НМА	13	10	7	10
8	ОС	10	26	36	12
	НМА	12	12	9	11
9	ОС	20	40	50	10
	НМА	10	10	10	20
10	ОС	15	30	30	15
	НМА	15	15	10	10

У таблиці 2.8 представлена тарифна ставка при виготовленні одного системного блоку:

Таблиця 2.8 - Тарифна ставка, тис. грн.

№ варіанта	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ставка	0,24	0,21	0,20	0,25	0,23	0,21	0,19	0,23	0,27	0,21

У табл. 2.9 подана решта показників, необхідних для складання річного бюджету підприємства. Показники однакові для всіх варіантів

Таблиця 2.9 - Додаткова інформація

Показник	Поточний квартал	Наступний квартал
Надходження грошових коштів від покупця	90% від загальної суми за квартал	10% від загальної суми за попередній квартал
Оплата постачальникам вартості матеріалу	80% від загальної суми за квартал	20% від загальної суми за попередній квартал
Залишки запасів матеріалу на кінець кварталу	20% від загальної кількості запасів наступного кварталу	
Залишки запасів готової продукції на кінець кварталу	10% від загальної кількості запасів ГП наступного кварталу	
Виплата заробітної плати	виплачується в повному об'ємі	
Податок на прибуток	25% від операційного прибутку	

Амортизація виробничих ОС для всіх варіантів складає 9,6 тис. грн. за рік. Решта витрат повністю погашається в поточному кварталі. Незавершене виробництво на початок і кінець кварталу відсутнє.

2.2. ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ РГЗ

2.2.1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стратегічне планування сприяє розвитку підприємства, отриманню стабільного прибутку, успішному виживанню в умовах конкуренції і нестабільності ринку. *Стратегічне планування* - це процес визначення дій, необхідних

для досягнення стратегічної мети. Результатом стратегічного планування є довгостроковий план підприємства, розрахований на 10-15 років.

Деталізація довгострокового плану здійснюється через бюджетування - процес планування майбутніх операцій підприємства і оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів, розрахованих в короткостроковому періоді. Продуктом бюджетування є бюджет.

Бюджет - це фінансовий план, що охоплює всі напрями діяльності підприємства. Бюджетним періодом зазвичай є рік, у межах якого можна виділити періоди (квартал, місяць).

Генеральний бюджет включає дві групи бюджетів: *операційні і фінансові*. *Операційні бюджети* - сукупність бюджетів витрат і доходів, забезпечують складання бюджетного звіту про дохід. *Фінансові бюджети* - сукупність бюджетів, що відображують грошові потоки й фінансовий стан підприємства.

Виділяють три умови фінансового планування:

1. **Прогнозування.** Від точності прогнозу залежить ефективність подальшого планування. Зазвичай прогнозують ті показники, якими підприємство не може управляти повною мірою, наприклад, обсяг продажів, ризики, взаєморозрахунки та ін.
2. **Вибір оптимального фінансового плану.** Пропонується декілька варіантів і на основі інтуїції і професійного досвіду, з яких відбирається один з варіантів бюджету.
3. **Контроль фінансового плану.** В міру його виконання фактичні показники порівнюють з плановими, після чого проводять необхідні коректування.

Відправним пунктом при складанні бюджетного плану є **бюджет продажів** – операційний бюджет, який містить інформацію про запланований обсяг продажів, ціну і очікуваний дохід від продажу готової продукції. Таким чином, ми виходимо з того, що дохід від продажів буде отриманий в повному обсязі, і визначаємо витрати, необхідні для досягнення такого результату.

На рис. 2.1 показана послідовність складання і взаємозв'язок бюджетів підприємства.

Рис. 2.1 – Взаємозв'язок бюджетів підприємства

2.2.2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ РОБОТИ

Бюджет продажу

Цей бюджет складають на підставі результатів прогнозу продажів. Для прогнозування майбутніх обсягів продажів застосовується комплексний підхід, який включає попередній досвід дослідження ринку, статистичну інформацію і прогнози фахівців про економічний розвиток певної галузі і економіки в цілому, перспективах цінової політики. Часто використовують методи математичної статистики і економетрії.

Обов'язково потрібно брати до уваги графік надходження грошей від покупців: хто заплатить відразу, кому доведеться дати відстрочення, який відсоток заборгованості може залишитися непогашеним. Як правило, така інформація планується на основі попереднього досвіду розрахунків з покупцями.

трудність

Складності, пов'язані з формуванням бюджету продажів, обумовлені тим, що обсяг продажів і, отже, виручка визначається не тільки виробничими можливостями організації, але й можливостями збуту на ринку, який здатний до впливу безконтрольних факторів таких, як:

- діяльність конкурентів;
- загальне становище на національному і світовому ринках;
- стабільність поставок і закупівель;
- сезонні коливання.

На першому етапі необхідно заповнити дві таблиці. Дані для заповнення табл. 2.10 подані у табл. 2.2.

Таблиця 2.10 - Бюджет продажів АТ "ПРОМІНЬ"

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	За рік
Обсяг продажів, шт.					
Ціна за 1 од. продукції без ПДВ, тис. грн.					X
Чистий дохід від продажів, тис. грн.					

Використовуючи інформацію про дебіторську заборгованість на початок року з табл. 2.1 (баланс) і даних з табл. 2.10, заповніть табл. 2.11.

Таблиця 2.11 - Очікувані грошові надходження від реалізації продукції

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Дебіторська заборгованість на початок року					
Розрахунки за продажі в 1 кв.					
90%					
10%					
Розрахунки за продажі в 2 кв.					
90%					
10%					
Розрахунки за продажі в 3 кв.					
90%					
10%					
Розрахунки за продажі в 4 кв.					
90%					
Всього надходжень					

Бюджет виробництва

Для того, щоб реалізувати запланований обсяг продажів, треба скласти бюджетний план випуску системних блоків з урахуванням початкового залишку продукції і необхідного запасу, який складає 10% (згідно з табл. 2.9) від обсягу продажів наступного кварталу.

Тому бюджет виробництва базується на формулі:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Обсяг} & & \text{Обсяг} & & \text{Запас ГП на кі-} & & \text{Запас ГП на по-} \\ \text{виробництва} & = & \text{продажів} & + & \text{нець періоду} & - & \text{чаток періоду} \\ (\text{ОВ}) & & (\text{ОП}) & & (\text{Гпк}) & & (\text{Гпп}) \end{array}$$

Заповнюємо табл. 2.12, використовуючи дані з табл. 2,4 і 2.10.

Таблиця 2.12 - Бюджет виробництва системних блоків, шт.

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв. на- ступного року	2 кв. на- ступного року
Обсяг продажів (ОП)						
Необхідний запас ГП на кі- нець кварталу (Гпк)						X
Всього (Гп+гпк)						X
Запас ГП на початок кварта- лу (Гпн)	з таб- лиці 4					X
Обсяг виробництва (ОВ)						X

Обсяг виробництва є важливим показником, що використовується для ви-
значення собівартості продукції і розподілу загальновиробничі витрат.

Бюджет використання виробничих запасів

Бюджет використання виробничих запасів – це плановий документ, що визначає суму прямих матеріальних витрат, необхідних для виконання виробничої програми бюджетного періоду.

При складанні бюджету в кожному кварталі необхідно вибрати середню ціну комплектуючих виробів з табл. 2,3. Заповните табл. 2.13, використовуючи дані з табл. 2.12, а також з табл. 2.3 й табл. 2.4.

Таблиця 2.13 - Бюджет використання матеріалів

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв. на- ступного року
Обсяг виробництва, шт.					
Ціна комплектуючих виробів, тис. грн.					
Прямі матеріальні витрати, тис. грн.					

Отримані поквартальні суми прямих матеріальних витрат запишіть у від-
повідний рядок табл. 2.18.

Бюджет придбання виробничих запасів

Це плановий документ, що містить розрахунок кількості й суми комплектуючих виробів, які необхідно придбати в бюджетному періоді. Так, кількість по кожному комплектуючому виробу збігається з кількістю системних блоків, які треба зібрати, тому досить підрахувати обсяг закупівлі запасів в тис. грн., використовуючи формулу:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Обсяг закупівлі} & & \text{Прямі матері-} & & \text{Необхідний за-} & & \text{Первинний за-} \\ \text{матеріалів} & = & \text{альні} & + & \text{пас матеріалів} & - & \text{пас} \\ & & \text{витрати} & & \text{на кінець} & & \text{матеріалів} \\ & & & & \text{періоду} & & \end{array}$$

Слід врахувати, згідно з табл. 2.9, що необхідний запас матеріалів повинен складати 20% потреб матеріалів у наступному кварталі. Заповніть табл. 2.14, використовуючи інформацію з табл. 2.13, табл. 2.1 (баланс), табл. 2.3.

Таблиця 2.14 - Бюджет придбання запасів, тис. грн.

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв. наст- пного року	Разом за рік
Прямі матеріальні витрати на виробництво ГП.						
Необхідні запаси на кінець кварталу					X	X
Усього					X	
Первинні запаси на початок кварталу					X	X
Обсяг закупівлі запасів					X	

Складіть графік очікуваних розрахунків з постачальником за придбані виробничі запаси, використовуючи інформацію з табл. 2.9 - 80% сум кредиторської заборгованості погашається в поточному кварталі, решта суми – в наступному кварталі. Суму кредиторської заборгованості на початок року вибираємо з табл. 2.1.

Таблиця 2.15 - Графік очікуваних розрахунків з постачальниками

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Кредиторська заборгованість на початок періоду					
Оплата закупівель в 1 кв.					
80,00%					
20,00%					
Оплата закупівель в 2 кв.					
80,00%					
20,00%					
Оплата закупівель в 3 кв.					
80,00%					
20,00%					
Оплата закупівель в 4 кв.					
80,00%					
Всього сплачено постачальнику					

Бюджет прямих витрат на оплату праці

Це плановий документ, в якому відображують витрати на оплату праці виробничого персоналу. Складають на основі даних бюджету виробництва (табл. 2.12) і величини тарифних ставок за збирання і наладку одного системного блоку (табл. 2.8).

Таблиця 2.16 - Бюджет прямих витрат на оплату праці

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Обсяг виробництва, шт.					
Сумарна ставка, тис. грн./ од. продукції					
Прямі витрати на оплату праці, тис. грн.					

Отримані поквартальні суми прямих витрат на оплату праці запишіть у відповідний рядок табл. 2.19.

Бюджет загальновиробничих витрат

Плановий документ, який відображає загальновиробничі витрати, пов'язані з виробництвом продукції в бюджетному періоді. Список загальновиробничих витрат поданий в табл. 2.5.

Цей бюджет складають на основі виробничої програми, укладених угод (оренда, обслуговування) і відповідних розрахунків (амортизації).

Сума змінних загальновиробничих витрат в кожному кварталі розподіляється пропорційно кількості зібраних системних блоків. Наведемо приклад.

Обсяг виробництва складе:

	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
обсяг виробництва. од.	160	190	240	170	760

Сума змінних витрат на зарплату склала 40 тис. грн. Тоді в першому кварталі сума змінних накладних витрат на зарплату становитиме (з урахуванням округлення до двох десяткових знаків): $40 \cdot 160 / 760 = 8,42$ тис. грн. Аналогічно отримаємо:

у другому кварталі: $40 \cdot 190 / 760 = 10$ тис. грн.,
у третьому кварталі: $40 \cdot 240 / 760 = 12,63$ тис. грн.

Через округлення виникають хибкі, тому останню суму для четвертого кварталу краще підрахувати так: $40 - 8,42 - 10 - 12,63 = 8,95$ грн.

Таким чином:

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
обсяг виробництва. од.	160	190	240	170	760
змінні ОПР, зарплата	8,42	10	12,63	8,95	40,00

Постійні загальновиробничі витрати розподіліть порівну по кварталах.

Заповніть табл. 2.17, використовуючи дані з табл. 2.5 і 2.12:

Таблиця 2.17 - Бюджет загальновиробничих витрат

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Витрати на оплату праці (змінні)					
Відрахування в ПФ і ФСС (змінні)					
Оплата електроенергії (пост.)					
Амортизація ОС (пост.)					
Ремонт і обслуговування устаткування (пост.)					
Інші (змінні)					
Всього					

Отримані поквартальні суми витрат запишіть у відповідний рядок табл. 2.19.

Бюджет виробничої собівартості продукції

Бюджетну виробничу собівартість виготовленої продукції визначають на основі бюджетів використання виробничих запасів (табл. 2.13), прямих витрат на оплату праці (табл. 2.16), прямої амортизації (річну суму з табл. 2.9 порівню розподілити по кварталах) і загальновиробничих витрат (табл. 2.17) з урахуванням запланованих залишків незавершеного виробництва. У нашому випадку незавершеного виробництва немає. Суми відрахувань у ФСС і ПФ складають 36% від квартальних сум прямої зарплати (з округленням до трьох десятинних знаків). Заповніть табл. 2.18.

Таблиця 2.18 - Бюджет собівартості проведеної продукції, тис. грн.

Показник	1 кв	2 кв	3 кв	4 кв	за рік
Незавершене виробництво	X	X	X	X	X
<i>Прямі витрати</i>					
прямі матеріальні витрати					
пряма зарплата					
відрахування в ПФ і ФСС					
Амортизація					
<i>Всього прямі витрати</i>					
<i>Всього загальновиробничих витрати</i>					
Незавершене виробництво	X	X	X	X	X
Виробнича собівартість продукції					

Бюджет собівартості реалізованої продукції

Бюджет собівартості реалізованої продукції складають на основі бюджетів запасів готової продукції і собівартості виробленої продукції з використанням формули:

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Собівартість} & & \text{Залишок ГП на} & & \text{Собівартість} & & \text{Залишок ГП} \\ \text{реалізованої} & = & \text{початок} & + & \text{виробленої} & - & \text{на кінець} \\ \text{ГП} & & \text{періоду} & & \text{продукції} & & \text{періоду} \end{array}$$

Сума залишків ГП (у тис. грн.) на початок року подана в табл. 2.19. Виробнича собівартість продукції обчислена в табл. 2.19.

Для визначення суми залишків ГП на кінець кожного кварталу заповніть

табл. 2.19, використовуючи дані з табл. 2.12 і 2.18:

Таблиця 2.19 - Розрахунок планової собівартості одиниці продукції і залишків на кінець кварталів

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
Обсяг виробництва, шт.				
Виробнича собівартість продукції, тис. грн.				
Виробнича собівартість одного системного блоку, тис. грн.				
Необхідний залишок продукції на кінець кварталу, шт.				
Виробнича собівартість продукції на кінець кварталів, тис. грн.				

На основі даних табл. 2.1, табл. 2.18 і 2.19 і наведеної вище формули складіть бюджет собівартості реалізованої продукції:

Таблиця 2.20 - Бюджет собівартості реалізованої продукції, тис. грн.

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Залишок ГП на початок періоду					
Виробнича собівартість ГП					
Залишок ГП на кінець періоду					
Собівартість реалізованої ГП					

Бюджет адміністративних витрат і витрат на збут

Це плановий документ, що відображає очікувані витрати на управління і обслуговування підприємство в цілому, а також витрати на збут готової продукції. Бюджет адміністративних витрат складають шляхом об'єднання бюджетів усіх відділів і служб управління підприємством і його господарського обслуговування.

У роботі річна сума витрат розподілена між кварталами порівну. На практиці розмір квартальних витрат може розрізнятися.

Заповніть табл. 2.21 і 2.22, використовуючи дані з табл. 2.6:

Таблиця 2.21 - Бюджет адміністративних витрат

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Зарплата					
Відрахування в ПФ і ФСС					
Послуги Інтернет і зв'язок					
Амортизація ОС					
Амортизація НМА					
Комунальні послуги					
Відрядження					
Оренда офісу					
Інші витрати					
РАЗОМ					

Таблиця 2.22

Бюджет витрат на збут

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Зарплата					
Відрахування в ПФ і ФСС					
Реклама					
Амортизація ОС					
Відрядження					
Витрати на паливо і ГСМ					
РАЗОМ					

Бюджетний звіт про прибуток

Це форма фінансової звітності, що складена до початку звітного періоду і відображає передбачуваний фінансовий результат.

Бюджет звіту про прибуток складають на основі бюджетів продажів, собівартості реалізованої продукції, витрат на збут, адміністративних та інших операційних витрат.

Разом з цим на практиці використовують дані податкового планування і розрахунки фінансових витрат (відсотки по кредиту, орендні відсотки та ін.).

У роботі пропонується оцінювати податок на прибуток на рівні 25% від суми операційного прибутку (хоча це не зовсім точний розрахунок).

Заповніть табл. 2.23, використовуючи дані з табл. 2.10, 2.20, 2.21; 2.22:

Таблиця 2.23 - Бюджетний звіт про прибуток, тис. грн.

Стаття	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Дохід від продажів (чистий дохід)					
Собівартість реалізованої продукції					
Валовий прибуток					
Адміністративні витрати					
Витрати на збут					
Операційний прибуток					
Податок на прибуток					
Чистий прибуток					

Фінансовий бюджет грошових коштів

Він містить прогноз майбутніх грошових потоків і дозволяє визначити періоди, в яких очікується надлишок або нестача грошових коштів.

Бюджет грошових коштів складають на основі операційних бюджетів, бюджетів капітальних інвестицій і розрахунків руху коштів у результаті фінансової діяльності.

Припускаємо, що заробітна плата виплачується своєчасно. Підприємство не матиме заборгованості податку на прибуток і відрахувань до фондів соціального страхування. Крім того, короткостроковий кредит банку погашений протягом року рівними частками.

Рекомендуємо зібрати дані після виплати заробітної плати і сум відрахувань в соціальні фонди в окрему таблицю:

Таблиця 2.24 - Витрати на виплату зарплати і відрахування в соціальні фонди

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Пряма зарплата	33,390	40,530	45,360	37,590	156,870
<i>Зарплата в складі:</i>					
загальновиробничих витрат	18,130	21,530	24,930	20,410	85,000
адміністративних витрат	25,000	25,000	25,000	25,000	100,000
витрат на збут	7,500	7,500	7,500	7,500	30,000
Всього нараховано і виплачено	84,020	94,560	102,790	90,500	371,870
Відрахування в соцфонди	29,860	34,100	36,340	32,700	133,000

Заповніть табл. 2.25, використовуючи дані попередніх таблиць.

Таблиця 2.25 – Бюджет грошових коштів, тис. грн.

Показник	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Залишок на початок періоду					
Надходження від реалізації ГП					
<i>Всього надійшло грошових коштів</i>					
Вибуття грошових коштів					
Придбання запасів					
Виплата зарплати					
Відрахування у ФСС і ПФ					
Погашення короткострокового кредиту					
Послуги Інтернет					
Енергопостачання і комунальні послуги					
Відрядження					
Реклама					
Податок на прибуток і борги по розрахунках з фондами					
Оплата палива і ГСМ					
Оплата інших витрат					
Придбання устаткування					
Оплата оренди					
Ремонт і обслуговування					
<i>Всього вибуло грошових коштів</i>					
Залишок на кінець періоду					

Бюджетний баланс

Бюджетний баланс складають на основі балансу на початок року, операційних і фінансових бюджетів. Заповніть табл. 2.26, користуючись вказівкам, які наведені нижче.

Таблиця 2.26 - Бюджетний баланс на кінець року

<i>Статті</i>		<i>На по- чаток року</i>	<i>На кі- нець року</i>	<i>Статті</i>		<i>На по- чаток року</i>	<i>На кі- нець року</i>
АКТИВ	код	Сума	Сума	ПАСИВ	код	Сума	Сума
1. Нематеріальні активи				1. Власний капітал			
- залишкова вартість	010			Статутний капітал	300		
- первинна вартість	011			Інший додатковий капітал	330		
- накопичена амортизація	012			Нерозподілений прибуток	350		
Основні засоби				<i>Усього за розділом I</i>	380		
- залишкова вартість	030			IV. Поточні зобов'язання			
- первинна вартість	031			Короткострокові кредити	500		
- знос	032			Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530		
<i>Усього за розділом I</i>	080			Розрахунки з бюджетом	550		
Виробничі запаси	100			<i>Усього за розділом IV</i>	620		
Готова продукція	130						
Розрахунки з дебіторами	160						
Грошові кошти	230						
<i>Усього за розділом II</i>	260						
Баланс	280			Баланс	640		

Актив:

Первинна вартість основних засобів (031) дорівнює первинній вартості ОС на початок року (табл. 2.1) і суми капітальних вкладень (табл. 2.7). Знос ОС (032) складається із суми зносу на початок року і сум зносу, представлених в табл. 2.5 – 2.8. Залишкова вартість різниці сум - в рядках 031 і 032. Аналогічно визначається знос, первинна і залишкова вартість нематеріальних активів.

Залишкова вартість виробничих запасів (100) дорівнює сумі залишку готової продукції на кінець року з табл. 2.14.

Залишок готової продукції на складі (130) дорівнює сумі залишку готової продукції на кінець року з табл. 2.20.

Дебіторська заборгованість (160) дорівнює сумі заборгованості на початок року (табл. 2.1) плюс сума прогнозованих продажів (табл. 2.10) мінус сума очікуваних грошових надходжень від покупців (табл. 2.11).

Залишок грошових коштів (230) на кінець року переносимо з табл. 2.25 (сума залишку на кінець 4 квартали).

Пасив:

Суму статутного і додаткового капіталу (300 і 330) переносимо з табл. 2.1. Нерозподілений прибуток (350) дорівнює сумі прибули на початок року (табл. 2.1) плюс сума чистого прибутку за рік (табл. 2.23). Короткостроковий кредит погашений повністю.

Кредиторська заборгованість постачальникам на кінець року (530) дорівнює сумі заборгованості на початок року (табл. 2.1) плюс витрати на придбання запасів (табл. 2.14) мінус сума очікуваних розрахунків з постачальниками (табл. 2.15). Планується погасити повністю заборгованість перед бюджетом.

Проведіть аналіз бюджету і зробіть основні висновки про перспективи розвитку підприємства.

Графічна обробка результатів

Зобразити на графіку динаміку чистого доходу і собівартості реалізованої продукції, використовуючи дані табл. 2.23.

Наприклад:

Частина таблиці 2.23.

Стаття	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	за рік
Дохід від продажів (чистий дохід)	680,000	800,000	943,000	779,000	3202,000
Собівартість реалізованої продукції	554,000	650,414	748,480	618,376	2571,270

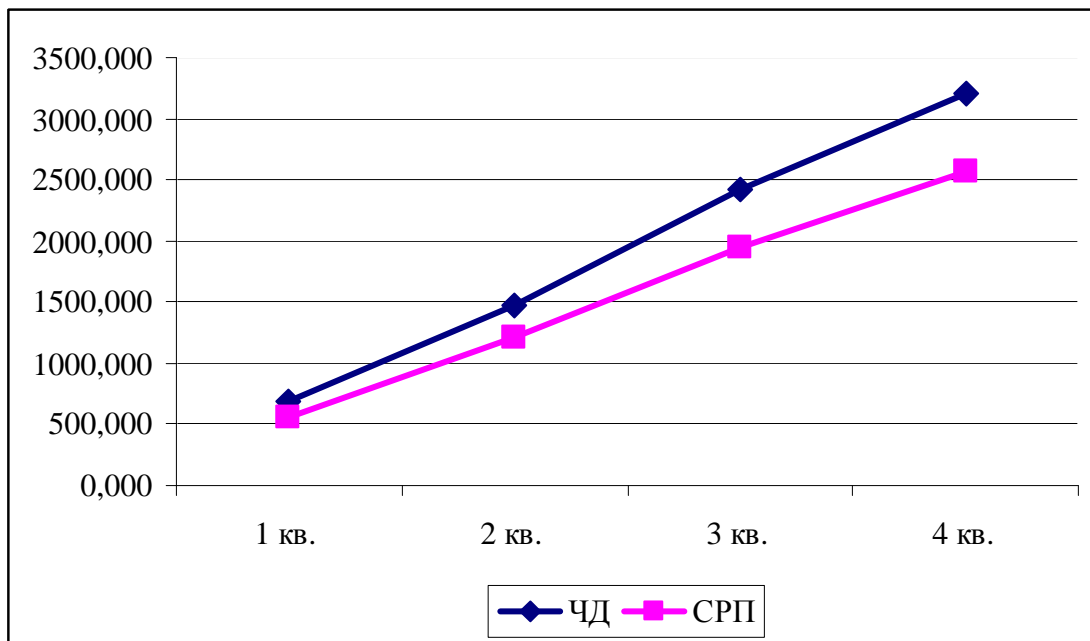

Рис. 2.2 - Графік чистого доходу й собівартості реалізованої продукції

Зробити висновки

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік/ Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, Н. В. Герасимчук. -Житомир: ЖІТІ, 2000. -416 с.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник. –К.:Лібра, 2003.-704 с.
3. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. -М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. - 784 с.
4. Карпова Т. П. Управленческий учет: Учебник для ВУЗов. - М.: ЮНИТИ, 2001. - 350 с.
5. Партин Г.О., Загородній А.Г. Управлінський облік: Навч. посібник - К.:Знання, 2007. -303 с.
6. Энтони Р., Рис Дж. Учет: ситуации и примеры / Пер. с англ. - М.: Финансы и статистика, 1993. - 558 с.
7. Яругова А. Управленческий учет: опыт экономически развитых стран. - М.: Финансы и статистика, 1991. - 238 с.

ДОДАТКОВА

8. Друри К. Учет затрат методом стандарт-кост / Под ред. Н.Д. Эриашвили.-М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. - 182 с.
9. Николаева С.А. Особенности учета затрат в условиях рынка: система "директ-костинг": теория и практика.-М.: Финансы и статистика, 1993.-60 с.
- 10.Скоун Т. Управленческий учет / Пер. с англ. Под ред. Н. Д. Эриашвили. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997 . - 179 с.
- 11.Лебедев В. Г. Управление затратами на предприятии: Учебник / В. Г. Лебедев, Т. Г. Дроздова, В.П. Кустарев; под общ. ред. Г. А. Краюхина. - СПб.: Изд. дом "Бизнес-пресса", 2000. - 278 с.
- 12.Управленческий учет / Под ред. В. Палия и Р. Вандер Вила. - М.: ИНФРА-М, 1997.-480 с.
- 13.Управленческий учет / Под ред. А. Д. Шеремета. - М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2000.-512 с.
- 14.Сайт АФ "АКТИВ-АУДИТ-<http://www.aktyv-audyt.com>

Навчальне видання

Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічного завдання з курсу **«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»** (для студентів 5 курсу заочної форми навчання за напрямом 6.030509 «Облік і аудит», слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»).

Укладачі: Петрова Валентина Федорівна,
Андренко Олена Анатоліївна

Редактор: М. З. Аляб'єв

План 2008, поз. 88 М

Підп. до друку 02.07.2008 р.	Формат 60×84 1/16
Друк на ризографі.	Ум. друк. арк. 1,3
Тираж 150 пр.	Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 731 від 19.12.2001